

INGEBOEKT

1.HOREN , ZIEN EN ZWIJGEN

Er verschijnt nogal wat. Het is voor de gewone leerkracht een hele klus, er nog een kijk op te krijgen. Zo kreeg ik vorige week in mijn bus: Luisterte(k)sten, 30 Luistervaardigheidsoefeningen, door W. Vermeylen, in twee deeltjes, ieder van 95 pagina's (één voor de Eerste Graad en één voor de Tweede Graad van het S.O.), zopas uitgegeven door De Sikkels.

De auteur vindt dat luisteren op school stiefmoederlijk wordt behandeld. Zeg dat wel! Onze leerlingen doen voor 90 % van de tijd niets anders. Vermeylen bedoelt natuurlijk de didaktische praxis van het luisteronderwijs binnen het kader van het vak Nederlands, en dit boekje zou daar gunstige verandering in moeten brengen. Ik betwijfel echter of dat op deze wijze kàn: de leerlingen beluisteren een tekst (er zijn er 30 per deeltje) waarna zij tien meerkeuzevragen oplossen als test. Vijf daarvan zijn

"gemakkelijk" en vijf volgende "moeilijk". Oefenen echter veronderstelt dat men iets bij-leert, en dit veronderstelt op zijn beurt dat men leert hoe en waarom men ergens een fout heeft gemaakt. Het veronderstelt ook vordering, of tenminste de mogelijkheid daartoe. Nergens iets daarvan in deze twee boekjes. Geen model voor foutenanalyse, geen wenken om het in oefening 29 beter te doen dan in oefening 28, geen gerichte training in cruciale aspecten van het luisterproces, en geen enkele progressie in de moeilijkheidsgraad van de oefeningen. Niks niemendal. Alleen maar luisteren, zwijgen en vragen beantwoorden. Wat maakt het dan nog uit of dat meerkeuzevragen zijn of anders?

Tot daar toe. Erger nog is dat deze boekjes zich aandienen als een heuse training in luistervaardigheid. Nu weet elke rechtschappen leerkracht dat luisteren naar een (voorgelezen) tekst een verkommerd beeld geeft van de rijkdom die het luisterproces in de alledaagse realiteit toont. Daar wordt immers niet geluisterd naar teksten, maar naar mensen; daar wisselen de rollen van spreker en luisteraar om de haverklap; daar kan het doel van het luisteren zich voortdurend wijzigen; enz. Niets daarvan in deze twee boekjes: één-richtingsverkeer wordt verkozen boven de variatie en de schakeringen van de werkelijkheid. Bovendien hebben taalkundigen de laatste jaren voortdurend aangetoond hoe ingewikkeld het luisterproces in feite is, en welke factoren er een rol bij spelen: de situatie waarin spreker en luisteraar zich bevinden, de normen voor interactie en interpretatie, de relatie van de deelnemers, hun status, belangen, en motieven, de begeleidende non-verbale elementen, het wederzijdse vertrouwen en referentiekader, het onderwerp en de rolverwachtingen, enzovoort. Geen enkele van deze factoren wordt in genoemde boekjes vermeld, laat staan ge-

traind. Niks niemendal. Het luisterproces wordt hier gereduceerd tot het zwartmaken van bolletjes. Nochtans is ook de Nederlands vakliteratuur terzake voldoende rijk gestoffeerd: men raadplege De Geus (1977), Vrolijk (1972), Griffioen (1978) en Leidse Werkgroep (1980). Er is dan ook slechts één conclusie mogelijk: aan de werkelijke rijkdom van het luisterproces wordt in beide boekjes grof onrecht gedaan.

Ach wat, dacht ik bij mezelf toen ik deze conclusie had bereikt. Erg is dat niet; leraren merken immers meteen dat ze door zulke boekjes bij de neus worden genomen. Die kopen dan ook zulke dingen niet. Hoewel, twee dagen later zag ik één van mijn collega's (en iemand van wie ik pertinent zeker weet dat zij haar onderwijs er harte neemt) met beide boekjes in de hand. Of ik dit al kende - zij had ze juist besteld, er zelfs voor betaald. Toen bleek duidelijk wat ik bij het begin reeds zei: hoe moeilijk het voor leraren geworden is om de boekenmarkt nog scherp te beoordelen.

Men begrijpe mij niet verkeerd: ik wil hiermee geen oordeel uitspreken over mijn collega's. Als zij een boek kopen, doen zij dit immers te goeder trouw. Zij verwachten dat een uitgever kwaliteit levert, en dit lijkt mij geen onredelijke verwachting. Als je een auto koopt, verwacht je ook niet dat de verdeler grapjes uithaalt, en je bijvoorbeeld een auto verkoopt waar geen motor inzit. Van de auteur van deze luisterboekjes zou men kunnen aannemen dat hij eveneens te goeder trouw heeft gehandeld. Hij is immers óók een leraar met zoveel uur les, correcties, voorbereidingen, vergaderingen..... Bij nader toezien blijken echter een aantal tekortkomingen uit de boekjes die wel degelijk op zijn rekening moeten geschreven. In de meerkeuzevragen

zijn ernstige didaktische fouten niet van de lucht: sommige vragen kunnen opgelost worden zonder de tekst beluisterd te hebben (bv; in het boekje voor de Tweede Graad, p. 52, vragen 6 en 9); bij andere vragen is geen enkele van de geboden mogelijkheden juist (bv. vraag 1 op p. 98); er bleven heel wat storende zetfouten staan, zoals Experanto(p. 51) en Heningway (p. 86); de antwoorden bevatten soms woorden die de leerlingen niet of nauwelijks begrijpen, zoals "fiscale vrijstelling" in vraag 4 op p. 64. De teksten zelf zijn nu en dan stilistisch onverzorgd, en bijna steeds in een stijve boekentaal gesteld, in geen geval dus het soort taal waarnaar je in het alledaagse leven luistert. Tenslotte zijn een aantal toetsitems zó triviaal dat zij haast een belediging vormen voor de intelligentie van onze leerlingen. Eén voorbeeld moge volstaan: op p. 68 komt als vraag voor: de uitbreiding van de IJslandse territoriale wateren veroorzaakte: (a) het sturen van Belgische para's; (b) de afsluiting van de Westerschelde, en dan nog twee aanvaarbare antwoorden. Let wel, beste lezer, dit fragmentje komt uit een toets voor 15-jarige knapen en jongedames! Dat dergelijke banalisering van het onderwijs aan het waakzame oog van een uitgever ontsnapt, is op zijn minst verbaazingwekkend te noemen. Dat daarenboven de auteur niet op de hoogte blijkt te zijn van de elementaire didaktische principes uit het eigen vakgebied, is een kwalijk ruikende zaak.

Niet kopen dus, collega's; met Ankone (1978), De Geus (1977) en Van der Geest (1976) doe je jezelf en je leerlingen oneindig meer plezier.

Literatuur

Ankone, R. e.a.: Taal Gebruiken. (Wolters 1978).

De Geus, A. e.a.: Luisteren. (Wolters 1977)

Griffioen, J. & Damsma, H.: Zeggenschap (Wolters 1978,
pp. 180-226)
Leidse Werkgroep: Moedertaaldidactiek. (Coutinho 1980,
pp. 113-157)
Van der Geest, A. e.a.: Luisteren in meervoud (Malmberg
1976)
Vrolijk, A. e.a. : Gespreksmodellen. (Samsom 1972)

Willie Van Peer.